גמ' ואחד הסך. דאמרי' בפ' בתרא דיומא (דף עו:) סיכה כשתיה ושתיה בכולל אכילה והכא כתיב כי יאכל קדש בשגגה דאילו גזלה והשליכה לנהר אפי' בשוגג דלא ידע שהיא תרומה אינו משלם חומש אלא קרן כשאר מזיק חוץ דעלמא דאמר מר (לקמן ע"ב) "כי יאכל" פרט למזיק: **וחומש חומשא** שהשלומין נעשין תרומה ואם חזר ואכל בשוגג אותו חומש ראשון ומשלם חומשו עליו: **איבעיא ליה** כיון דגבי תרומה בשוגג קפיד רחמנא אתשלומי פירות ולא מעות כדכתיב "ונתן לכהן את הקודש" לפי מדה משלם או לפי דמים משלם בגזלן דחולין שוגג או מזיד וכן גזלן דתרומת מזיד לא איבעיא לן כיון דלא קפיד רחמנא אתשלומין דידהו דאמר יביב לרבות אפילו שוה כסף ואפילו סובין ואלי לפי דמים משלם אבל בתרומה שוגג איבעיא לן הואיל והקפידה התורה לשלם פירות: **כל סיכא דמעיקרא.** כשאכלה הויא שויא הך גריוא ד' זוזי והשתא כשמשלם שויא זוזא ותו לא לא מיבעיא לן, נהי נמי דאיכפר ליה אכילת תרומה בתשלומי מדה מיהו ממונא דכהן [אוכל] (ממונא) הוא ולא גרע משאר ממונא דחולין שהדיינין גובין ממנו כשעת גזילה כדכתיב (ויקרא ה) "אשר גזל" כמה שגזל: **גריוא משלם.** ואע"ג דשויא השתא תפי' לו דילמא לפי דמים משלם דאע"ג דהקפידה התורה לשלם פירות לא הקפידה אלא לפי הדמים כשאר תשלומין ומה שישלם ישלם בפירות: **גרוגרות.** תאנים יבשים: **תמרים.** תמרים מתאנים ודמיהן מרובים: **אכל גרוגרות.** דתרומה שוגג: **וביעא.** לוקחים: **אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ואי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור.** לר' אמרת בשלמא רבנן ועטמא דרישא משום דלפי מדה משלם סיפא דאינו אלא כשאר גזלן דמשלם מעות ולפי דמים פטור מן התשלומין דחמץ בפסח לאו בר דמים הוא אלא לי אמרת ר' יוסי הגלילי וכר דמים הוא אמאי פטור: **כרבי נחוניא בן הקנה.** דאמר דמתחייב כרת אפטור מן התשלומין ויליף טעמא מאסור אכול "והוא הדין למתחייב מיתה שמים כגון אוכל תרומה מזיד וסיפא דמתני' דהזיד בתרומה ולא בחמץ ופטור משום מיתה ודין הוא דלישמעי' במזיד דתרומה דעלמא דלאו חמץ בפסח דפטור מתשלומין משום מיתה ומשום רישא נקט מילתא בחמץ בפסח דאשמועינן דהיכא דשגג בשתיהם חייב דחמץ בר דמים הוא ושוגג דרישא דשגג בשתיהן דאי שגג בחמץ והזיד בתרומה מאי הוא אי שגג בתרומה והזיד בחמץ אמאי משלם הא איתייב ליה כרת וסיפא אשמועינן דהזיד בתרומה אפילו שגג בחמץ פטור דמיתה בידי שמים כי כרת דאי הזיד בחמץ והא דפטור ליה משום כרת הוא דפטור ליה לשמעי' כולה מתני' בחמץ חולין של תכילו ויתני שוגג חייב ומזיד פטור משום כרת: **לחמי.** לפי מדה או לפי דמים: **פטור מתשלומין.** בין שוגג בין מזיד: **מה נגלה יש לו.** לכהן בה ומה הפסידו זה הרי אסור בהנאה: **ומה נגלה יש לו.** לכהן בתרומה טמאה שאסורה באכילה לכהן ואי אכלה זר שוגג משלם קרן וחומש דילא דפלגא אסמא דתנן לעיל אחד תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה וטעמא משום דלפי מדה משלם ואע"ג דלאו בר דמים הוא: **היתר סקה.** דכתיב (במדבר יח) ואלי הנה נתתי לך את משמרת תרומותי שתי תרומות במשמע אחת טהורה ואחת טמאה וכתיב לך תהיה להסקה: **תרומת עופים ומנכים.** מסקה הן ואינן ראויין להסקה ולזנף נמי לא כדאמרינן בפ"ק (דף כ:) משום תקלה ובהסות נמי סבירא ליה דזר האוכלה פטור מלשלם ור' יוחנן בן נורי מחייב דקסבר לפי מדה משלם: **כדר"מ.** דמשכחת תרומת חמץ בפסח דקדשה בהפרים תרומה והחמילה והוא הדין להפריסה חמץ קודם הפסח: **אבל מפריש תרומת חמץ.** בפסח כגון חטים שהחמילו דברי הכל אפי' לרבי יוסי הגלילי דברי חמץ בפסח בהנאה וחזיא ליה להסקה אינה קדושה ולקמן מפרש טעמא בשילהי שמעתין: **אם הקדש.** משמע דאם הקדש שאכל אלמא ראוי להיות קדש היה שכשלם דוגמתן יהא שם קדש חל עליו: **פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח.** שכשמשלם דוגמתן אין שם קדש חל עליו: **וכי מה הנאה יש לו.** לכהן בה ומה הפסידו נהי נמי דליתי לך הא דרשא מיהו מה יעלה הואיל ואין לו דמים: אמר

דבר הראוי להיות קודש פרט לאוכל תרומת חמץ. פי' הפסוק משמע שיתן לו דבר הראוי להיות קודש כמו שאכל ואי"כ מה שאכל בעינן דבר הראוי להיות קודש וחמץ בפסח אינו ראוי להיות קודש כדתניא לעיל אכל מפריש (ה) חמץ ד"ה אין קדוש *אע"ג דבכל ענין פטור הכא מתשלומין אפי' שהיה לה שעת הכושר ולקמן מוקמת הא דלד"ה אין קדוש היינו שלא היה לה שעת הכושר אור"ח היינו לרבי יוסי הגלילי אכל לרא"י הואיל וסבירא ליה דחמץ בפסח אסור בהנאה אפילו היה לה שעת הכושר אין ראוי להיות קודש אלא כאן נתינה והיינו דקאמר ליה רא"י מה הנאה יש לו בה כלומר הואיל ואין לו הנאה בה אין ליה למעוטי מקרא כדפרישית: **ואין**

ואחד הסך אחד תרומה טמאה ואחד תרומה טהורה משלם חומש וחומשא דחומשא איבעיא להו כשהוא משלם לפי מדה משלם או לפי דמים משלם *כל היכא דמעיקרא שויא ארבעה זוזי ולבסוף שויא זוזא לא תיבעי לך דוראי כדמעיקרא משלם לפי דמים *דלא גרע מגזלן דתנן *וכל הגזלנין משלמין בשעת הגזלה} כי תיבעי לך דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ארבעה מאי: לפי מדה משלם דא"ל גריוא אכל גריוא משלם או דילמא לפי דמים משלם-בזוזא אכל בזוזא משלם? אמר רב יוסף תא שמע *אכל גרוגרות ושילם לו תמרים חבא עליו ברכה דאכיל גריוא דגרוגרות דשויא זוזא וקא יהיב גריוא דתמרים דשויא ארבעה אלא אי אמרת לפי דמים משלם אמאי "תבא עליו ברכה" בזוזא אכל בזוזא קא משלם אמר אביי לעולם לפי דמים משלם ואמאי "תבא עליו ברכה" דאכל מידי דלא קפיץ עליה זביניה וקא משלם מידי דקפיץ עליה זביניה. תנן האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש אי אמרת בשלמא לפי מדה משלם שפיר אלא אי אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא, אלא מאי הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר *חמץ בפסח מותר בהנאה אי הכי אימא סיפא במזיד פטור מן התשלומין ומדמי עצים אי ר' יוסי הגלילי אמאי פטור מן התשלומין ומדמי עצים? שכר לה כר' נחוניא בן הקנה דתניא *רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים בשבת לתשלומין וכו' כתנאי *האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין ומדמי עצים דברי רבי עקיבא. ר' יוחנן בן נורי מחייב, אמר לו רבי עקיבא לר' יוחנן בן נורי: וכי מה הנאה יש לו בה? אמר לו ר' יוחנן בן נורי לר"ע, ומה הנאה יש לאוכל תרומה טמאה בשאר כל ימות השנה שמשלם? אמר לו לא אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה תאמר בזה שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה *הא למה זה דומה לתרומת תותים וענבים שנטמאה שאין לן בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה, בה"א במפריש תרומה והחמיצה אבל מפריש חמץ בדברי הכל אינה קדושה תניא אידך קונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש פרט לאוכל תרומת חמץ בפסח שפטור מן התשלומים ומדמי עצים דברי ר' אליעזר בן יעקב ור"א חסמא מחייב אמר לו ר"א בן יעקב לר"א חסמא וכי מה הנאה יש לו בה? אמר לו ר"א חסמא לר"א בן יעקב וכי מה הנאה יש לו לאוכל תרומה טמאה בשאר ימות השנה שמשלם? אמר לו לא-אם אמרת בתרומה טמאה בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה תאמר בזו שאין לו בה לא היתר אכילה ולא היתר הסקה אמר לו אף בזו יש לו בה היתר הסקה שאם רצה הכהן *מריצה לפני כלבו או מסיקה תחת תבשילו אמר

תרומת חמץ דברי הכל אינה קדושה: **תניא** אידך ונתן לכהן את הקדש דבר הראוי להיות קדש **פרט** לאוכל חמץ תרומה בפסח שפטור דברי ר' אליעזר בן יעקב ר' אליעזר חסמא מחייב אמר לו ר' אליעזר בן יעקב וכי מה הנאה יש לו וכו' עד אמר לו ר' אליעזר חסמא אף חמץ בפסח יש לו היתר שאם רצה מסיקה תחת תבשילו או מריצה לפני כלבו ודאי ר' אליעזר חסמא אית ליה כי חמץ בפסח מותר בהנאה אבל ר' עקיבא

עין משפט נר מצוה

צב א מיי' פ"ב מהל' גזילה הל' ב סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסב סעיף ב:
צג ב מיי' פ"י מהל' תרומות הלכה ו:
צד ג שם הלכה ס:

רבינו חננאל

משלם קרן וחומש אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך אחד אוכל תרומה מהורה ואחד אוכל תרומה טמאה משלם חומשא וחומשא דחומשא והוא חומשא מלבר כדקתני בהדיא שיהא הוא וחומשו חומשה שנאמר ויסף חמישיתו עליו דברי ר' יאשיה: **איבעיא** להו לפי מדה משלם קב אכל קב וחומשו משלם או לפי דמים משלם. כלומר כפי שהיה שוה בשעה שאכלו וכל היכא דהויא שויא ארבעה זוזי בעידן אכילתה והשתא שויא זוזא לא מיבעיא לן דוראי ארבעה זוזי משלם דלא גרע מגזלה דתנן כל הגזלנין משלמין בשעת הגזלה כי תיבעי לן דמעיקרא חזית שויא זוזא והשתא שויא ארבעה מאי ואתא רב יוסף למימר לפי מדה משלם אכל גרוגרו ושלם לו תמרים תבוא עליו ברכה כלומר שאכל קב גרוגרות שדמיהם זוזא ושלם קב תמרים ששוויים ארבעה זוזי ודהא אביי לעולם לפי דמים משלם ואמאי תבוא עליו ברכה ואי אית למימר וכי כל המשלם דבר שחייב בו מחוייקין לו טובה ומברכים אותו יש לך לומר לאו משום דקא משלם[יותר]אלא משום דמשלם דבר מעולה דקפיץ עליה זיבתא ואקשי' על אביי מסתני' דקתני האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם כו' ואי אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא ומשני' מתני' ר' יוסי הגלילי היא דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה סיפא דקתני במזיד פטור סבר לה ר' יוסי הגלילי כר' נחוניא בן הקנה דפוטר חייבי כריתות מן התשלומים: כתנאי יש תנא שאומר לפי דמים משלם ויש תנא שאומר לפי מדה משלם דתניא האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש פטור מן התשלומים ומדמי העצים דברי ר' עקיבא ר' יוחנן בן נורי מחייב אמר לו ר' עקיבא לר' יוחנן בן נורי מה הנאה יש לו שמשלם כו' עוד השיבו ר' עקיבא לא אם אמרת בתרומה טמא בשאר ימות השנה שאע"פ שאין לו בה [היתר אכילה יש לו בה היתר הסקה תאמר בזו שאין לו בה היתר אכילה ולא היתר הסקה באכילה ולא בהסקה חמץ בפסח לפה הוא דומה לתרומת תותים וענבים שנטמאת שאין לה היתר אכילה כלל ולא היתר הסקה דלאו בני הסקה נינהו בר"א בפריש תרומה והחמיצה אבל המפריש

נוסאלך ראשי (הגהות) תרומה טעון משלם קרן וחומש אחד האוכל ואחד השותה ואחד הסך אחד אוכל תרומה מהורה ואחד אוכל תרומה טמאה בפירות (ולא כסף) (האם התלוים בפירות הוא) א) לפי מדה -וגו- ב) לפי דמים מאנה (איזקא) נסיונות לבשול בשלמה (בהרשב"ם) סמא בר"ש בע"ז לדעת אחר מלבד הגמ') (הגהות הב"ח) (ה) תוס' ד"ה דבר וכו' לעיל אבל מפרים תרומת חמץ וכו' ולקמן מוקמי' כ"כ בד' נ: סוף ע"ח: [פי' תוס' ביצה כז: ד"ה ומל]

גליון השי"ס

גמ' דלא גרע מגזלן. ק"ל הא מ"מ כ"מ דאם אינו מייב רק מדין גזלן יכול לשלם חד גריוה בפירות לעלת ידי כפרה והשאר משלם במעות והכהן יכול למחול וגם המומם הוא רק מן חד גריוה. אבל אם לפי דמים נתיקלשם ד"גריוה ומומם מפני והכהן אינו יכול למחול: תוד"ה דבר כו' אע"ג דבכל ענין פטור הכא מתשלומין. ק"ל למאי נקטו קושייתם בדרך דמסתמא קאמי' בכל ענין הלא מ"מ כלל בגוונא אחריתא דהא אבל תרומת חמץ מ"מ המאכל היה לה שעת הכושר דאל"כ לא משכחת שהיא תרומה וע"ע: